

IOAN CIOCHINĂ-BARBU

CRISTIAN JORA

DREPT CIVIL OBLIGAȚIILE

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2025

TITLUL I

PREZENTAREA GENERALĂ A OBLIGAȚIILOR CIVILE¹

CAPITOLUL I

DEFINIREA OBLIGAȚIEI. CLASIFICAREA OBLIGAȚIILOR

SECȚIUNEA I. DEFINIREA OBLIGAȚIEI. RAPORTUL JURIDIC OBLIGAȚIONAL

I.1.1. Definirea obligației

Noțiunea de obligație își are originea în cuvântul latinesc *obligatio*, *obligationes*, format din prepoziția *ob*, care are înțelesul de „pentru” și din verbul *ligo, ligare*, care însemna „a lega”, iar în dreptul roman *obligatio* însemna legătura juridică în virtutea căreia creditorul putea cere debitorului, sub sancțiunea constrângerii, executarea obligației sale.²

În literatura de specialitate obligația a fost definită atât într-un *sens larg*, cât și într-un *sens restrâns*.

În *sens larg*³ obligația este „acel raport juridic în conținutul căruia intră dreptul subiectului activ denumit creditor, de a cere subiectului pasiv denumit

¹ **A.A.Moise**, *Despre obligații în Noul Cod civil. Comentariu pe articole, art.1-2664*, (coordonatori, **Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei**), Editura C.H.Beck, București, 2012, pp.1215- 1260; **D. Cigan**, *Conținutul raportului obligațional*, în Colectiv, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, vol. II, art. 953-1649. *Moșteniri și liberalități. Obligații*, Editura Hamangiu, București, 2012, pp. 391-392; **S. Angheni**, *Despre obligații. Dispoziții generale (art. 1164-1165) în Noul Cod civil. Studii și comentarii*, vol. III, *Partea I. Cartea a V-a, Despre Obligații, (art.1164-1649)*, coordonator, **M. Uliescu**, Editura Universul Juridic, București, 2014, pp. 11-23; **L. Pop, Popa, I.-F., Vidu, I. S.**, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile conform noului Cod civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012, pp.11-13; **I. Ciochină-Barbu**, *Drept civil. Obligațiile, în reglementarea noului Cod civil*, Editura PIM Iași, 2012, pp. 17-18; **I. Ciochină-Barbu, C. Jora** *Drept civil. Obligațiile*. Editura Universitară, București, 2016, pp. 7-8; **I. Ciochină-Barbu, C. Jora** *Drept civil. Obligațiile*. Editura Universitară, București, 2020, p. 7. **I. Dogaru, P. Drăghici**, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Ediția 3. Editura CH Beck, București, 2019, pp.8-14; **P.-E. Ispas**, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Sinteze. Jurisprudență. Grile*. Editura Hamangiu, București 2019, p.1; a se vedea, pentru definirea și explicarea termenului de „obligație” și **L.R. Boilă, L.B. Luntraru**, *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura C.H. Beck, București, 2023, pp. 3-4.

² **I. Albu**, *Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 17

³ **C. Stătescu, C. Bîrsan**, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ediția a IX-a revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, 2008, pp.1-2.

debitor și căruia îi revine îndatorirea corespunzătoare de a da, a face sau a nu face ceva, sub sancțiunea constrângerii de stat în caz de neexecutare de bună voie”.

În *sens restrâns* noțiunea de obligație are în vedere numai *latura pasivă* a raportului juridic, fiind sinonimă cu datoria ce revine debitorului.

În situația în care se are în vedere în mod special *latura pasivă* a raportului obligațional, obligația este „acel raport în virtutea căruia o persoană devenită debitor, este ținută față de o altă persoană devenită creditor, fie la o prestație pozitivă (*de a da, a face*) fie la o abstențiune (*a nu face*)”¹.

Românii au definit obligația, prin jurisconsultul Papinian, astfel: „*Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei, secundum nostrae civitatis iura*”², adagiul tradus prin alocuțiunea „Obligația este legătura juridică în temeiul căreia suntem, în mod necesar, constrânși să plătim un lucru, după dreptul cetății noastre”.

Din perspectiva situației debitorului obligația apare ca o *datorie*, iar din punctul de vedere al situației creditorului aceasta apare ca un drept de creanță.

În domeniul relațiilor financiar-comerciale cuvântul *obligație* desemnează anumite titluri de credit.

Întotdeauna definiția obligației trebuie să evidențieze caracterul său de legătură juridică între creditor și debitor³, iar noțiunea de izvor al obligației desemnează acel act sau fapt care dă naștere unui raport juridic de obligație.⁴

Potrivit art. 1164 din Codul civil obligația este „o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată”.

Trebuie remarcat că definiția obligației dată mai sus impune o nouă viziune asupra raportului juridic, în sensul că, acesta este reglementat în prezent prin prisma obligațiilor asumate de părți și nu din punct de vedere al drepturilor, așa cum era reglementarea dată prin art. 1073 din Codul civil din 1864⁵.

¹ A se vedea **T.R. Popescu, P. Anca**, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura Științifică, București, 1968, p.9; **L. Pop**, *Drept civil român. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Lumina Lex, București, 1998, p.12; **L. Pop**, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. I, *Regimul juridic general*, Editura C.H. Beck, București, 2007, **L. Pop**, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 12; **D.C. Florescu**, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Tratat, Vol. I*, Ed. Universității Titu Maiorescu, 2002, p.15; **C. Stătescu, C. Bîrsan**, *op.cit.*, p.1; **M.N. Costin, C.M. Costin**, *Dicționar de drept civil de la A la Z*, Ediția a II-a, Editura Hamangiu, 2007, p.677 și urm.; **P.H. Malaurie, L. Aynès, Stofeel Munck**, *Droit civil. Les obligations*, 2-ème édition, Defrénois, Paris, 2005, p.1; **V. Hanga**, *Drept privat roman*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, pp.344-345. **C. Stătescu, C. Bîrsan**, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. ALL, București, 1992, p. 8; **M. Gaiță**, *Drept civil. Obligații*, Institutul European, Iași, 1999, pp. 7-8; **I. Albu**, *op. cit.*, p. 14; **E. Gaudemet**, publiée par **H. Desbois, J. Gaudemet**, *Théorie générale des obligations*, Sirey, 1965, p. 9;

² **L. Săuleanu, S. Rădulețu**, *Dicționar de expresii juridice latine*, Editura C.H. Beck, București, 2007, p.234.

³ **L. Pop**, *op. cit.*, 2000, p. 10; **I. Albu**, *op. cit.*, pp. 16-17; **J. Carbonnier**, *Droit civil, 4/Les obligations*, Presses Universitaires de France, 6e édition, Paris, 1969, p. 7; **I. Ciocină-Barbu, C. Jora** *op. cit.* 2016, p. 8; **I. Ciocină-Barbu, C. Jora** *op. cit.* 2020, p. 8.

⁴ **T.R. Popescu, P. Anca**, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura Științifică, București, 1968, p.18.

⁵ **A.P. Dimitriu**, *Noul Cod civil. Note . Corelații. Explicații*. Editura C.H. București, 2011, nota 1, p.445; **I. Dogaru, P. Drăghici**, *op. cit.* 2019, pp.9-10.

Analizată din punct de vedere al dinamicii sale „Obligația civilă este un organism juridic viu și, prin urmare este caracterizată esențialmente prin dinamicitate, fiind deopotrivă stabilă, dar și adaptabilă la nevoia juridică ce o generează”¹.

I.1.2. Raportul juridic obligațional²

Asemănător oricărui raport juridic civil și structura raportului juridic obligațional este compusă din: subiecte, conținut, obiect și sancțiune.

a. *Subiectele raportului juridic obligațional* sunt persoanele fizice, persoanele juridice și excepțional statul, prin Ministerul Finanțelor, când participă direct în raporturile juridice civile.

În orice raport obligațional subiectul activ este *creditorul (reus credendi)*, iar subiectul pasiv este *debitorul (reus debendi)*.

În unele raporturi obligaționale același subiect poate avea o dublă calitate și anume, atât calitatea de creditor al unei prestații, cât și pe aceea de debitor a altei prestații.

De exemplu, într-un raport juridic obligațional izvorât dintr-un contract de vânzare, vânzătorul este creditor al prețului pe care urmează să-l primească, dar în același timp și debitor al obligației de transferare a proprietății și de predare a lucrului vândut.

b. *Conținutul raportului juridic de obligație*

Conținutul raportului juridic de obligație este alcătuit din dreptul de creanță a creditorului și obligația corelativă acestui drept, ce incumbă debitorului.

Dreptul de creanță va intra în *activul patrimonial*, iar obligația corelativă va fi cuprinsă în *pasivul acestuia*.

După cum este cunoscut, drepturile de creanță se deosebesc de drepturile reale printr-un număr de particularități care decurg din aceea că drepturile de creanță sunt drepturi relative, iar drepturile reale sunt drepturi absolute.

c. *Obiectul raportului juridic obligațional* este prestația la care se îndatorează debitorul față de creditor (acțiunea sau inacțiunea la care este îndatorat debitorul și îndreptățit creditorul).

„Obiectul obligației civile (...) constă în însăși conduita sau prestația pe care creditorul o poate pretinde și pe care debitorul este îndatorat să o îndeplinească.”³

Obiectul obligației (obiectul raportului juridic obligațional) se concretizează fie în acțiunea de *a da*, *a face*, ceea ce reprezintă o *prestație pozitivă*, fie în inacțiunea debitorului, adică de *a nu face* ceva în folosul creditorului, adică o *prestație negativă*.

¹ A. Almășan, *Drept civil. Dinamica obligațiilor*, Editura Hamangiu, București 2018, p.2.

² I. Ciochină-Barbu, Cr. Jora *op. cit.* 2016, pp. 8-10; I. Ciochină-Barbu, C. Jora *op. cit.* 2020, p. 9. I. Dogaru, P. Drăghici, *op. cit.* 2019, pp. 15-21; P.-E. Ispas, *op. cit.* 2019, pp.1-4.

³ L. Pop, Popa, I.-F., Vidu, I. S., *op. cit.* 2012, p.16.

Obligația de *a da* constituie „îndatorirea debitorului de a transmite sau a constitui în favoarea creditorului un drept real asupra unui bun (cert sau de gen) cu titlu oneros (*datio*) sau cu titlu gratuit (*donatio*)¹.

După cum se poate observa, obligația de *a da* nu se confundă cu obligația de a preda.

De exemplu, într-un raport obligațional rezultat dintr-un contract de vânzare obligația vânzătorului de a transmite cumpărătorului dreptul de proprietate asupra lucrului vândut este o obligație de *a da*. Predarea materială a bunului vândut este o obligație de *a face*.

De altfel, art.1274 alin. (1) din Codul civil prevede expres că: „În lipsă de stipulație contrară, cât timp bunul nu este predat, riscul contractului rămâne în sarcina debitorului obligației de predare, chiar dacă proprietatea a fost transferată dobânditorului. În cazul pieririi fortuite a bunului, debitorul obligației de predare pierde dreptul la contraprestație, iar dacă a primit-o, este obligat să o restituie”.

Aceasta înseamnă că obligația de *a da* (adică transmiterea dreptului de proprietate sau a unui alt drept real) se realizează odată cu încheierea contractului („Drepturile reale se constituie și se transmit prin acordul de voință al părților, chiar dacă bunurile nu au fost predate...” art. 1273 C.civ.). În acest fel obligația de *a da* a fost executată prin însuși faptul încheierii actului, predarea materială, fizică, a bunului este o obligație de a face, care se poate executa concomitent cu încheierea actului sau la o dată ulterioară, consemnată de părți.

De la această regulă sunt și o serie de excepții, în sensul că în practică se întâlnesc situații în care executarea obligației de *a da* se realizează la o dată ulterioară încheierii actului juridic translativ.

Asemenea situații sunt:

- părțile contractante au convenit ca transferul proprietății să aibă loc la un moment ulterior;

- vânzarea unor bunuri de gen, când executarea obligației de *a da* are loc în momentul individualizării bunurilor și nu în momentul încheierii contractului;

- vânzarea bunurilor în regim de carte funciară, când transferul proprietății operează din momentul intabulării, nu din momentul încheierii actului².

Obligația de a face reprezintă îndatorirea care îi revine debitorului de a efectua o lucrare, o prestație pozitivă, altele decât cele care se încadrează în sensul juridic al noțiunii de *a da* precizat mai sus. Sunt obligații de a face: predarea ori restituirea bunului, construirea sau repararea unui imobil, efectuarea unui transport, acordarea de întreținere sau de îngrijiri medicale, obligația locatorului de a pune la dispoziția locatarului bunul închiriat etc.

Obligația de a nu face este îndatorirea debitorului de a se abține de la săvârșirea anumitor fapte pe care, dacă nu și-ar fi asumat o asemenea obligație, el ar fi putut să le facă (să le săvârșască).

¹ M.N. Costin, C.M. Costin, *op.cit.*, p.684; R.I. Motica, E. Lupan, *Teoria generală a obligațiilor civile*, Editura Lumina Lex, București, 2008, p.14; I. Ciochină-Barbu, *Drept civil. Obligațiile*. Editura PIM Iași, 2009, p.14. I. Ciochină-Barbu, *Drept civil. Obligațiile.....*, 2012, pp.19-20; I. Ciochină-Barbu, C. Jora *op. cit.* 2020, p. 9.

² A se vedea alin. (3) al art. 1273 din Codul civil.

De exemplu, situația în care, printr-un contract de editare, autorul se angajează să nu cedeze dreptul de reproducere și difuzare a operei sale unei alte edituri.

Sanctiunea raportului juridic obligational are în vedere totalitatea mijloacelor juridice pe care creditorul le poate folosi, cu ajutorul forței coercitive a statului, în vederea obținerii executării dreptului său de creanță.

Sanctiunea obligației, ca element al structurii raportului obligational, a fost definită în doctrină ca fiind „dreptul creditorului de a recurge la forța de constrângere a statului pentru realizarea dreptului său pe calea unei acțiuni în justiție și să procedeze la executarea silită pentru realizarea creanței sale.”¹

Într-o opinie² s-a susținut că „sanctiunea obligației constă, din perspectiva creditorului, în totalitatea mijloacelor juridice ofensive și defensive pe care le poate exercita, de regulă, cu ajutorul forței de constrângere a statului, pentru a obține și a păstra prestația care i se datorează de către debitor și, din perspectiva debitorului, în mijloacele juridice pe care legea le pune la îndemâna lui pentru a se elibera de datorie, prin executarea prestației datorate, atunci când creditorul refuză ori nu poate să o primească, debitorul având interes să stingă raportul obligational prin executare”.

Printre mijloacele ofensive și defensive aflate la dispoziția creditorului enumerăm: punerea în întârziere a debitorului, acțiunile în justiție, daunele cominatorii, daunele -interese moratorii și executarea silită.

Pentru a se putea elibera de datorie, debitorul are la îndemână următoarele mijloace juridice: punerea în întârziere a creditorului, oferta reală de plată urmată de consemnațiune, vânzarea publică a bunului și consemnarea prețului obținut,etc.

SECȚIUNEA a II-a. CRITERII DE CLASIFICARE³

Criteriile care stau la baza clasificării obligațiilor sunt: izvorul care a generat obligația, obiectul obligației, sanctiunea obligației civile, opozabilitatea obligației civile, după cum sunt afectate sau nu de modalități.

I.2.1. După izvorul care a generat obligațiile

După izvorul care a generat obligațiile, acestea se clasifică în:

- obligații născute din contracte;
- obligații născute din acte juridice unilaterale;

¹ T.R. Popescu, P. Anca, *op. cit.*, 1968, p.12; R. Sanielevici, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Universitatea Iași, 1976, p.9

² L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligații, vol. I. Regimul juridic general*, Editura CH Beck, București, 2006, pp. 40-46; L. Pop, Popa, I.-F., Vidu, I. S., *op. cit.* 2012, p.18 ; P.-E. Ispas, *op. cit.* 2019, pp.3-4.

³ A se vedea, pentru o amplă prezentare a criteriilor de clasificare a obligațiilor: L. Pop, *op.cit.*, 2007, p.7 și urm.; M.N. Costin, C.M. Costin, *op.cit.*, p.677 și urm.; R. I. Motica, E. Lupan, *op.cit.*, p.20 și urm.; I. Ciochină-Barbu, *Drept civil. Obligațiile*, 2009, p.15; Ciochină-Barbu, *Drept civil. Obligațiile....* 2012, pp.20-24; I. Ciochină-Barbu, C. Jora, *op. cit.* 2016, pp. 10-14; I. Ciochină-Barbu, C. Jora, *op. cit.* 2020, pp. 11-17 ;I. Dogaru, P. Drăghici, *op. cit.* 2019, pp. 22-32; P.-E. Ispas, *op. cit.* 2019, pp.5-6.

- obligații născute din fapte ilicite cauzatoare de prejudicii;
- obligații născute din îmbogățirea fără just temei;
- obligații născute din gerarea de către o persoană a intereselor altei persoane;

- obligații născute din plata unei prestații nedatorate (plata nedatoratului).

Reținem că primele două categorii de obligații sunt născute din acte juridice și celelalte trei sunt obligații ce se nasc din fapte juridice.

I.2.2. După obiectul lor¹

După obiectul lor obligațiile, ținând cont de natura prestației subiectului pasiv, se pot clasifica în:

a) obligații de *a da*, *a face* sau *a nu face* ceva;

În vederea unei mai bune înțelegeri a conținutului obligațiilor de *a da*, *a face* sau *a nu face* redăm mai jos aspecte dintr-o decizie² de speță. Astfel, instanța a statuat că: „Între părți a fost încheiat un antecontract de vânzare-cumpărare, denumit chitanță, la data de 19. 03. 2001. Prin acest înscris, încheiat la notariat, părțile se obligă să încheie actul autentic până la 19. 04. 2001, iar în cazul în care actul nu va fi încheiat până la data specificată, părțile au stabilit de comun acord, o clauză de decizie, în favoarea promitentului vânzător, care se obligă doar la restituirea sumei primite la încheierea convenției.

Fiind o convenție sinalagmatică, antecontractul este o promisiune bilaterală de a contracta, prin care părțile se obligă să încheie în viitor un contract cu un conținut bine stabilit în promisiunea respectivă, fiindu-i aplicabile dispozițiile înscrise în art. 942 și urm.C.civ.(...)

Clauza de decizie inserată în convenția părților, art. 969 C.civ. are putere obligatorie în raporturile dintre părți. Cum voința părților a fost clar exprimată în înscrisul autentic de la dosar, convenția lor nu poate fi analizată decât în raport cu conținutul înscrisului, iar instanța corect a apreciat ca fiind investită cu un litigiu care privește modul de executare a al convenției-obligația de a face, întemeiată pe art. 1073-1077 C.civ., este obligată să dispună în limitele convenției încheiate și nu în sensul celor susținute de reclamantul-recurent. Clauza expresă de decizie inserată în convenție nu poate duce la sancționarea părților-intimați, potrivit art. 1073-1077 C.civ., la executarea în natură a promisiunii, reclamantul recurent având doar posibilitatea de a investi instanța cu o acțiune în restituirea sumei date la încheierea convenției”.

b) obligații pozitive (obligațiile de *a da* și de *a face*) și *obligații negative* (de *a nu face*);

¹ A se vedea și **L.R. Boilă, L.B. Luntraru**, *op. cit.*, 2023, pp. 19-27.

² Curtea de Apel Iași, dec. civ. nr. 512/2009, www.rolii.ro (citată de **P.-E. Ispas**, în *op.cit.* 2019, pp.12-13).

c) obligații pecuniare (care au ca obiect al prestației de a da o sumă de bani) și obligații nepecuniare (orice altă prestație în afară de aceea de a da o sumă de bani)¹;

d) obligații *determinate (de rezultat)* și obligațiile *de prudență sau de diligență (de mijloace)*.

Esențial pentru obligațiile *determinate (de rezultat)* este faptul că sunt strict precizate, din punct de vedere al obiectului, dar și al scopului urmărit. Debitorul se obligă să desfășoare o anumită activitate și să obțină un rezultat precis determinat, bine stabilit.

Din această grupă fac parte: obligația depozitarului de a restitui depunătorului bunul depozitat, obligația antreprenorului de a preda lucrarea executată, obligația vânzătorului de a preda bunul vândut, obligația transportatorului de a transporta încărcătura la destinație etc.

Dacă rezultatul prevăzut nu a fost atins, această situație creează prezumția că debitorul a fost insuficient de diligent și deci s-a aflat în culpă.

O obligație de rezultat se consideră executată numai în situația în care rezultatul promis a fost obținut, iar până la obținerea rezultatului, obligația se consideră că nu a fost executată.

Debitorul nu poate invoca în favoarea sa, pentru a fi exonerat de răspundere, decât existența unei cauze de forță majoră sau un caz fortuit, neimputabile lui și care l-au pus în imposibilitatea de a-și executa obligația.

Referitor la obligațiile de rezultat, într-o soluție de speță² instanța a precizat că: „[...] în ceea ce privește obligațiile de rezultat, atât în jurisprudență, cât și în doctrina de specialitate, este admis faptul că sunt incidente două prezumpții, și anume, prezumția de neexecutare și prezumția de culpă, motiv pentru care, atunci când creditorul invocă neexecutarea unei obligații de rezultat de către debitor, ceea ce trebuie să probeze creditorul este existența unor relații contractuale între părți, care să fi dat naștere unor efecte juridice, constând inclusiv în respectarea obligațiilor de rezultat a debitorului, iar dacă a reușit, se naște prezumția de neexecutare a obligației de către debitor (ceea ce are la bază imposibilitatea în care se află creditorul de a face dovada unui fapt negativ, tocmai a neexecutării, doar debitorul putând dovedi faptul pozitiv contrar, adică executarea), el având sarcina probei, în sensul de a dovedi că a executat. Pentru aceste motive se naște prezumția de culpă în neexecutarea obligației debitorului, acesta trebuind să facă dovada unui caz fortuit sau de forță majoră care să îl fi împiedicat să execute la timp obligația în favoarea creditorului, alături de situația în care *neexecutarea* este imputabilă creditorului, în sensul dispozițiilor art. 1517 C. civ., potrivit cărora „o parte nu poate invoca neexecutarea obligațiilor celeilalte părți în măsura în care neexecutarea este cauzată de propria sa acțiune sau omisiune”. Or, o aplicație a acestei neexecutări justificate a debitorului o reprezintă invocarea de către el a

¹ L. Pop, *op.cit.*, 1998, p.21-22; I. Albu, *Probleme actuale privind obligațiile pecuniare*, în R.R.D. nr.8/1983, p.9-13; C. Stătescu, C. Bîrsan, *op.cit.*, p.5; M.N. Costin, C.M. Costin, *op.cit.*, pp.710-712.

² Judecătoria Sector 5, sent. civ. nr. 3418/2016, www.rolii.ro (citată de P.-E. Ispas, în *op.cit.* 2019, p.11).

excepției de neexecutare, reglementată de legiuitor, alături de *imposibilitatea de executare*, în materia *cauzelor justificative de neexecutare a obligațiilor contractuale*, conform art. 1555 și urm. C.civ.]"

Obligațiile *de mijloace (de prudență sau de diligență)* constau în diligența pe care debitorul trebuie să o depună în scopul obținerii de către creditor a unui rezultat determinat, dar pe care debitorul nu este ținut nici să-l realizeze și nici să-l garanteze.

Caracteristic acestor obligații este faptul că debitorul nu-și asumă obligația de a obține un anumit rezultat, ci numai obligația de a depune toate diligențele necesare în vederea realizării rezultatului dorit, a atingerii unei anumite finalități.

Dacă debitorul a făcut tot ceea ce era necesar pentru atingerea rezultatului final, obligația se consideră executată, indiferent dacă scopul propus a fost atins sau nu.

Asemenea obligații de mijloace se pot întâlni în cazul unor raporturi juridice dintre un medic și un pacient, în care obiectul obligației medicului este de a acționa cu toată prudența și diligența necesară în vederea atingerii rezultatului dorit, respectiv însănătoșirea pacientului sau salvarea vieții acestuia.

De asemenea, ne aflăm în prezența unei obligații de mijloace și în raportul juridic dintre o persoană care se obligă să pregătească un elev în vederea susținerii și absolvirii unui examen.

Din cele prezentate mai sus rezultă pregnant că debitorul unei obligații de mijloace răspunde pentru neexecutarea acesteia numai dacă creditorul face dovada că acesta nu a depus toate diligențele necesare pentru obținerea rezultatului urmărit. Cu alte cuvinte, în asemenea situații culpa debitorului nu este presupusă, ci ea trebuie dovedită, sarcină ce revine creditorului¹.

Potrivit considerentelor formulate într-o speță², instanța a statuat că: „în ceea ce privește obligațiile de mijloace, legiuitorul nu instituie vreo prezumție (anterioară) în favoarea creditorului, după cum (...) se întâmplă în cazul obligațiilor de rezultat, motiv pentru care creditorul, pe lângă dovada existenței unor relații contractuale între părți, care să fi dat naștere unor efecte juridice, constând inclusiv în respectiva obligație de mijloace pe care și-a asumat-o debitorul, trebuie să facă dovada faptului pozitiv contrar (faptul negativ constând în neexecutarea corespunzătoare), și anume, a executării fără ca debitorul să fi depus toată diligența și priceperea necesare, iar dacă reușește creditorul să facă dovada neexecutării, prin faptul pozitiv contrar sus-arătat, abia atunci se naște prezumția de culpă în neexecutare a debitorului”.

¹ A se vedea: **T.R. Popescu, P. Anca**, *op.cit.*, pp.11-12; **I. Albu**, *op. cit.* 1984, pp.104 și urm.; **L. Pop**, *op.cit.*, (1998), pp.20-21; **R. Demogue**, *Traité des obligations*, t. V nr.1237, t. VI nr.599; **H. Mazeaud și L.Mazeaud**, *Leçons de droit civil* vol.II, ed. Monchrestien, Paris, 1962, nr.21; **G. Marty, P. Raynaud**, *Droit civil*, II, vol. I, Paris, Sirey, 1961, nr.2, nr.469. A se vedea și Decizia nr.2003/17.XI.2005, Secția a V-a comercială, în Curtea de Apel București, *Culegere de practică judiciară 2005 în materie comercială*, Editura Universul Juridic, București, 2006, p.166.

² Judecătoria Sector 5, sent. civ. nr. 3418/2016, www.rolii.ro (citată de P.-E. Ispas, în *op.cit.* 2019, p.11).

I.2.3. După sancțiunea juridică

După sancțiunea juridică obligațiile se clasifică în:

a. *Obligații civile (obligații civile perfecte)* sunt acele obligații care pot fi executate silit în sensul că creditorul poate apela la forța coercitivă a statului pentru a putea obține executarea lor, în cazul în care debitorul nu le execută de bună voie.

În această categorie sunt cuprinse aproape toate obligațiile civile.

b. *Obligații naturale (obligații civile imperfecte)* sunt acele obligații care sunt lipsite de sancțiune, creditorul neavând posibilitatea să ceară executarea silită a debitorului dacă acesta nu-și execută obligația de bună voie. În ipoteza în care debitorul își execută obligația de bună voie, el nu mai poate cere restituirea prestației care a fost plătită cu titlu de executare a obligației.

Obligația naturală se deosebește de obligația morală prin aceea că finalitatea, scopul (cauza), ce stă la baza ei, este întotdeauna una juridică, de natură să creeze în beneficiul unei persoane un drept la o prestație determinată, iar în sarcina altei persoane o îndatorire corelativă aceluia drept.

Deși, nici actualul Codul civil, ca și Codul civil din 1864, nu conține o reglementare expresă a obligațiilor naturale, totuși li se recunoaște implicit existența lor. Astfel, în art.1472 C.civ. (art. 1093 Codul civil din 1864), se dispune că: „Restituirea nu este admisă în privința obligațiilor naturale care au fost executate de bunăvoie.”.

În practică¹ s-a apreciat că: „[Instanța va înlătura apărările pârâtei în sensul că în cauză este vorba de o obligație asimilată unei obligații naturale, ce a fost executată de bună voie de către reclamantă prin plată la 25. 11. 2016, în raport cu următoarele motive:

Potrivit art. 1471 C.civ. „Restituirea nu este admisă în privința obligațiilor naturale care au fost executate de bună voie”. Obligațiile naturale sunt acele obligații pentru a căror executare creditorul nu poate obține sprijinul forței de constrângere a statului pentru a-și realiza dreptul de creanță, împotriva voinței debitorului, fiind lipsit, în principal, de dreptul la acțiune în sens material.

Executarea de bună voie a obligațiilor naturale presupune că debitorul a efectuat plata cunoscând faptul că creditorul este lipsit de orice mijloace de constrângere, fiind în prezența unei obligații civile devenite imperfecte sau naturale: de exemplu, debitorul este conștient că îndeplinește o prestație în baza unui contract nul sau că obligația executată este prescrisă.

Per a contrario, dacă debitorul a executat plata fără să cunoască faptul nașterii unei obligații naturale (...), respectiv faptul transformării obligației perfecte în natură degenerată, el poate, în temeiul art. 1471 C.civ. să solicite restituirea plății.

În speță, plata sumei de 10.000 de euro echivalentul în lei și a sumei de 7.386 de lei reprezentând cheltuielile de executare, sumă supusă executării silite, s-a realizat înainte de pronunțarea sentinței civile nr. xxxx/7. 12. 2016, neputându-se astfel reține că reclamanta a efectuat plata cunoscând faptul că pârâta

¹ Tribunalul București, dec. nr. 1569/2018, www.rolii.ro (citată de P.-E. Ispas, în *op.cit.* 2019, pp.11-12).

este lipsită de orice mijloace de constrângere, pentru a fi prezența unei obligații civile devenite imperfecte sau naturale]”.

I.2.4. După opozabilitatea lor¹

După opozabilitatea lor obligațiile civile se clasifică în:

a. *Obligații obișnuite*, sunt acele obligații care se caracterizează prin aceea că debitorul este ținut să răspundă cu întregul său patrimoniu pentru executarea acestora, iar sub aspectul opozabilității urmează toate regulile care au incidență în materia drepturilor relative;

b. *Obligații reale (propter rem)*, sunt acele obligații care apar ca un accesoriu al unui drept real și a cărui natură juridică o urmează potrivit regulii *accessorium sequitur principale*².

De obicei asemenea obligații rezultă din faptul stăpânirii unor bunuri și au în vedere îndatoriri privitoare numai la modul cum trebuie să fie exercitată stăpânirea bunurilor (de aceea sunt denumite și *sarcini reale*) și se transmit odată cu bunurile respective.

În acest sens prevederile art.74 din Legea nr.18/1991 privind fondul funciar³ dispun: „Toți deținătorii de terenuri agricole sunt obligați să asigure cultivarea acestora și protecția solului”.

c. *Obligații opozabile terților (scriptae in rem)* sunt acele obligații care se disting prin aceea că sunt atât de strâns legate de un lucru încât creditorul poate obține satisfacerea dreptului său numai prin obligarea titularului actual al dreptului real asupra lucrului respectiv, deși titularul actual nu a participat direct și nemijlocit la formarea raportului juridic obligațional.

Un asemenea caz este cel în care locatorului îi revine obligația de a asigura locatarului folosința lucrului închiriat în ipoteza în care înainte de expirarea contractului de închiriere, locatorul (proprietarul) înstrăinează lucrul.

¹ A se vedea: **T.R. Ionașcu, S. Brădeanu**, *Dreptul de proprietate socialistă și alte drepturi reale principale de tip nou în dreptul Republicii Populare Române*, Editura Științifică București, 1964, pp.41-42; **T.R. Popescu, P. Anca**, *op.cit.*, pp.16-17; **I. Albu**, *op.cit.*, pp.65 și urm.; **C. Bîrsan**, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Editura All Beck, București, 2001, pp.24-25; **C. Bîrsan**, *Drept civil. Drepturile reale principale în reglementarea noului Cod civil*, Editura Hamangiu București, 2013, pp.28-29; **I. Lulă**, *Privire generală asupra obligațiilor <propter rem>*” în *Dreptul nr.8/2000*, pp.8 și urm.; **C. Stătescu, C. Bîrsan**, *op.cit.*, p.9; **M.N. Costin, C.M. Costin**, *op.cit.*, pp.712-715 și 725; **R.I. Motica, E. Lupan**, *op.cit.*, pp.24-25; **I. Ciocchină-Barbu**, *op. cit.*, 2009, p.17; **I. Ciocchină-Barbu**, *Drept civil. Obligațiile....*, 2012, pp.23-24; **C.Jora, I. Ciocchină-Barbu, C. C. Corbu**, *Drept civil. Drepturile reale*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015, pp. 32-37; **I. Ciocchină-Barbu, C. Jora**, *op. cit.* 2020, pp. 16-17.

² Adagiul latin care se traduce prin expresia „Bunul accesoriu urmează situația (juridică) a bunului principal”, în **L. Săuleanu, S. Rădulețu**, *op. cit.*, pp.4-6; **V. Hanga**, *Adagii juridice latinești*, Editura Lumina Lex, București, 1998, p.9-10; **C. Murzea, S-D., Șchiopu, A. Bianov**, *Crestomație de texte juridice latine*, Editura Romprint, 2006, p.295.

³ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1 din 5 ianuarie 1998, modificată și completată ulterior, inclusiv Legea nr. 23/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.679 din 6 august 2018, (modificată prin Legea nr. 116/2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.509 din 24 iunie 2019)

Într-o asemenea situație, noul proprietar va fi obligat să respecte drepturile ce revin locatarului (chiriașului), deși el nu a fost parte la contractul de închiriere¹. Rezultă că obligația născută dintr-un asemenea contract este opozabilă față de o terță persoană străină de contract.

1.2.5. După cum sunt sau nu afectate de modalități

Din punct de vedere al modalităților, potrivit art. 1396 C.civ. obligațiile pot fi:

- pure și simple;
- afectate de modalități.

a) *Obligațiile pure și simple* sunt acele care cuprind (au) în conținutul lor numai părțile, obiectul și sancțiunea, ca elemente structurale ale raportului juridic obligațional

Obligațiile sunt *pure*, în sensul că ele se nasc sigur și imediat și sunt executate din proprie inițiativă sau la cererea creditorului și sunt *simple*, întrucât reprezintă raporturi juridice obligaționale între două subiecte care au ca obiect o singură prestație [art.1396 alin.(2) din C.civ.] .

Potrivit art. 1397 alin (2) C. civ. „obligația este simplă și nu condiționată, dacă eficacitatea sau desființarea ei depinde de un eveniment, care fără ca părțile să știe, avusese deja loc în momentul în care debitorul s-a obligat sub condiție”.

b) *Obligațiile afectate de modalități* sunt acele care pe lângă elementele structurale care se găsesc în raportul juridic obligațional simplu (subiecte, obiect și sancțiune) mai cuprind *termenul* și *condiția* ca modalități ale existenței lor.

Din acest punct de vedere se disting:

- *obligații afectate de un termen*, respectiv de un eveniment viitor și sigur ca realizare (art. 1411-1420 C.civ.);
- *obligații afectate de o condiție*, adică cele care cuprind în conținutul lor un eveniment viitor și nesigur ca realizare (art.1399 C. civ.)

¹ A se vedea Decizia nr.3240/1999 a Curții de apel București, Secția a IV-a civilă, în Curtea de apel București, *Culegere de practică judiciară 1999*, pp.56-58.

CAPITOLUL II

IZVOARELE OBLIGAȚIILOR. NOȚIUNE. CLASIFICARE

II.1. NOȚIUNEA DE IZVOR DE OBLIGAȚII

În literatura de specialitate¹ izvoarele obligațiilor au fost definite ca fiind *actele și faptele juridice care potrivit legii, generează raporturi juridice obligaționale*.

Constituie izvoare ale obligației atât evenimentele (faptele naturale, înțelese ca împrejurări care se produc independent de voința omului, cum ar fi un cutremur, nașterea, decesul etc.), cât și acțiunile omenești săvârșite cu intenția de a produce efecte juridice (acte juridice) sau acțiunile omenești săvârșite fără intenția de a produce efecte juridice, dar de care legea leagă producerea unor astfel de efecte (fapte juridice în sens restrâns).²

După cum legea condiționează sau nu nașterea raportului juridic obligațional de existența intenției producerii acestui efect, putem face distincția între actele juridice și faptele juridice în sens restrâns, privite ca fapte săvârșite fără intenția de a produce efecte juridice, efecte care totuși se produc în temeiul legii. În sens larg, faptul juridic desemnează atât faptele naturale, cât și acțiunile omenești, indiferent dacă sunt săvârșite cu intenție sau fără intenția de a produce efecte juridice.³

S-a precizat că faptul juridic (*stricto sensu*) este cel care dă naștere raportului juridic civil, iar nu norma de drept, chiar dacă numai aceasta din urmă poate conferi semnificație juridică acțiunilor săvârșite fără intenția de a produce efecte juridice.⁴ Aceste acțiuni, deși presupun o manifestare de voință, nu pot fi calificate ca fiind acte juridice, întrucât voința nu este exprimată în scopul producerii de efecte juridice, pe care legea le leagă de săvârșirea lor.⁵

Potrivit art.1165 din Codul civil, izvoarele obligațiilor sunt contractele, actele unilaterale, gestiunea de afaceri, îmbogățirea fără justă cauză, plata nedatorată, fapta ilicită, precum și orice act sau fapt juridic de care legea leagă nașterea unei obligații.

¹ M.N. Costin, *op.cit.*, p.530; L. Pop, *op.cit.*, pp.40 și urm.; C. Stătescu, C. Bîrsan, *op.cit.*, pp.13-14; R.I. Motica, E. Lupan, *op.cit.*, pp.19-20; I. Ciocină-Barbu, *Drept civil. Obligațiile*. Editura PIM Iași, 2009, p.18; I. Ciocină-Barbu, C. Jora, *op. cit.* 2016, pp. 14-15; I. Ciocină-Barbu, C. Jora, *op. cit.* 2020, p. 18; I. Dogaru, P. Drăghici, *op. cit.* 2019, pp. 35-36; P.-E. Ispas, *op. cit.* 2019, pp.6-13.

² P. Cosmovici, coordonator *Tratat de drept civil, Vol. I, Partea generală*, Editura Academiei, București, 1989, pp. 161-167.

³ G. Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. a II-a, Editura All Beck, București, 2002, pp. 42-43; G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală conform Noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 54.

⁴ Tr. Ionașcu, Z. Oprea, *Curs de drept civil român*, București, 1950-1951, p. 72.

⁵ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român, Vol. II*, Editura ALL, Restitutio, București, 1997, p. 463.

II.2. Clasificarea izvoarelor obligațiilor

Clasificarea izvoarelor obligațiilor se face în funcție de rolul pe care-l îndeplinește voința în nașterea obligațiilor, în: *izvoare voluntare* și *izvoare nevoluntare*.

Izvoarele voluntare sunt constituite din manifestările de voință (unilaterale, bilaterale sau multilaterale) exprimate în vederea realizării de efecte juridice. Avem în vedere:

- a) contractul sau convențiile de orice fel;
- b) actele juridice unilaterale cărora legea le dă excepțional eficacitate juridică;
- c) unele acte normative din care izvorăsc direct obligații civile (cum sunt obligațiile de vecinătate).

Izvoarele nevoluntare sunt toate faptele (evenimente sau întâmplări) care generează raporturi juridice obligaționale, în temeiul legii, indiferent de voința părților sau chiar împotriva voinței acestora. Au fost cuprinse în această categorie:

a. *evenimentele* (nașterea, moartea, scurgerea timpului, calamitățile naturale etc.) și *întâmplările* care antrenează, potrivit legii, răspunderea civilă obiectivă, indiferent și independent de culpă, a comitenților pentru prejudiciile cauzate în îndeplinirea însărcinărilor încredințate prepușilor lor; răspunderea paznicilor juridici pentru prejudiciile cauzate de animale sau de lucrurile neînsuflețite pe care le au în pază și răspunderea altor persoane în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

b. *faptele juridice licite* cum sunt: gestiunea de afaceri, plata nedatorată, îmbogățirea fără justă cauză.

c. *fapte ilicite, păgubitoare (delictele civile)* săvârșite cu intenție sau din culpă, care cauzează un prejudiciu și dau naștere la obligația de despăgubire.

În doctrină¹ s-a reținut că toate izvoarele de obligații posibile pot fi reduse la două categorii principale și anume: a) *acte juridice* și b) *fapte juridice* în sensul restrâns al noțiunii.

La o privire mai atentă și prima clasificare a izvoarelor obligațiilor în „izvoare voluntare” și „izvoare nevoluntare”, cât și cea de a doua, respectiv în „acte juridice” și „fapte juridice” în sens restrâns, exprimă același conținut în două forme diferite.

În doctrina anterioară apariției noului Cod civil² s-a apreciat că, clasificarea cuprinsă în Codul civil din 1864 era incompletă și „cuprinde numai unele categorii de izvoare inexacte și inutile”.

De asemenea, mai precizăm că în literatura de specialitate s-au manifestat și opinii potrivit cărora izvoarele obligațiilor s-ar reduce la două surse: *contractul* și *legea*³.

După cum am precizat mai sus, art. 1165 din Codul civil, consacră expres care sunt izvoarele obligațiilor.

¹ C. Stătescu, C. Bîrsan, *op.cit.*, pp.13-14.

² C. Stătescu, C. Bîrsan, *op.cit.*, p.13.

³ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Editura Națională, București, 1929, p.754.

TITLUL II

ACTUL JURIDIC - IZVOR DE OBLIGAȚII

CAPITOLUL I

CONTRACTUL

SECȚIUNEA I. GENERALITĂȚI RELATIVE LA CONTRACT

I.1. DEFINIȚIA CONTRACTULUI

Art. 1166 din Codul civil definește contractul ca fiind „*acordul de voințe între două sau mai multe persoane cu intenția de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic.*”

Contractul sau convenția¹ reprezintă acordul de voință între două sau mai multe persoane, cu scopul de a produce efecte juridice, efecte care constau în nașterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic civil. Esența contractului constă în realizarea acordului de voință al părților, astfel încât contractul nu se poate forma în lipsa consimțământului uneia dintre părți.

Din definiția legală a contractului rezultă că acesta este un act juridic bilateral sau multilateral², iar consimțământul părților la încheierea contractului este liber, părțile aflându-se pe poziții de egalitate, în sensul că nici una dintre părți nu este subordonată celeilalte.³

¹ Cei doi termeni sunt considerați a fi sinonimi (C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 22; T.R. Popescu, P. Anca, *op. cit.*, p. 21; L. Pop, *op. cit.*, p. 29). Potrivit unui alt punct de vedere, între cele două noțiuni ar trebui făcute distincții, convenția reprezentând genul, iar contractul specia (M.B. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, Editura All Educational, București, 1998, p. 405; G. Plastara, *Curs de drept civil, Vol. IV*, Editura Cartea Românească, București, 1925, pp. 45-48). Cu privire la noțiunea de contract ase vedea și Ph.Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *Drept civil. Obligațiile*, ediția 3-a, traducere de Diana Dănișor, coordonator al ediției în limba română M. Șcheaua, Editura Wolters Kluwer, București 2010, pp. 223-225; A. Almășan, *op. cit.* 2018, p.13; A. Almășan, *Negocierea și încheierea contractelor*, Editura C.H. Beck, București, 2013, p. 169.

² C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, pp.223-225

³ Fl. Ciutacu, C. Jora, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Themis Cart, București, 2003, p. 21; A. A. Moise, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole, art.1-2664*, (coordonatori, Fl. A. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei), Editura C.H.Beck, București, 2012, pp.1218 și urm. Pentru detalii privind noțiunea de contract a se vedea Ion Adam, *Drept civil.Obligațiile. Contractul în reglementarea NCC*, Editura C.H.Beck, București, 2011, pp.1-11; V. Stoica, N. Pușcaș, P. Trușcă, *Drept civil. Instituții de drept civil. Curs selectiv pentru licență*, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2004, p.46; R.I. Motica, E. Lupan *op.cit.*, pp.28 și urm.; C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Editura All, București,